

Opis bibliograficzny: Jerzy Busza, *Jaszczurowa Galeria Fotografii*, „Fotografia”, 1981, nr 1, s. 33-34.

Uwagi: tekst nieedytowany

Słowa kluczowe: Jaszczurowa Galeria Fotografii, sztuka faktu

Tekst:

W latach siedemdziesiątych, a zwłaszcza od ich połowy, „galerie autorskie” stały się prawdziwym fenomenem polskiego życia artystycznego. Ich narastająca popularność nie jest łatwa do wytłumaczenia, choć w moim rozumieniu zadecydował o tym nader specyficzny na naszym gruncie rozwój sztuki aktualnej. W skrócie i uproszczeniu można napisać, że na sytuację powołującą do istnienia „galerie autorskie” złożyły się trzy co najmniej zjawiska. Przede wszystkim, artyści tradycyjnie faworyzowali międzynarodowy układ artystyczny, słusznie lękając się kulturowej izolacji. Lecz tematem dominującym była nie „całość” tego układu, a głównie te wątki sztuki, których związek z rzeczywistością realną jest żaden – są one po prostu nurtem metodyzującym sztuki. Po drugie, nurt określany mianem „sztuki faktu”, z natury rzeczy obchodzący się z rzeczywistością społeczną bezceremonialnie i bez kurtuazji, też szukał aury ciszy i nieoficjalności i znajdował ją bądź w mnożących się pokazach prywatnych, bądź na terytorium „galerii autorskich” właśnie. Po trzecie, pisma artystyczne „przeważnie celowały w średniość”, a więc w sztukę niezbyt zawiłą, jakby niedointelektualizowaną i oczywiście ideologicznie bezpieczną. Krótko mówiąc: gdy tę pierwszą „spłycały”, to tę drugą „ugrzeczniały”. Życie jednak nie uznaje próżni, gdzieś trzeba się było kłócić o ekstremalne racje artystyczne. I w tej sytuacji pod auspicjami paru instytucji czy organizacji lub bez ich udziału powstawały „galerie autorskie” odgrywające w naszym życiu artystycznym tę rolę, jaką tradycyjnie odgrywały pisma artystyczne. Galerie, podobnie jak pisma właśnie, skupiają artystów, których – niezależnie od wygłaszanych publicznie deklaracji – łączy wspólnota postaw, więc preferencja przynajmniej zbliżonych ideologii sztuki, często także rodzaj „wspólnoty generacyjnej”, a nawet „środowiskowej” i wręcz „towarzyskiej”. Rozległość tej

„galeryjnej” problematyki ujawniła się w pełni podczas XI Gorzowskich Konfrontacji Fotograficznych w r. 1980.

Na tle wielu galerii istniejących, autorska – bo od niedawna prowadzona przez Adama Rzepeckiego – krakowska „Jaszczurowa Galeria Fotografii” jest instytucją bardzo specyficzną. Jej specyfika polega przede wszystkim na tym, że galeria ta ciągle pozostaje galerią „otwartą”, czego nie należy utożsamiać z potocznym znaczeniem „wszystkoizmu” objawiającego się w kolejnych ekspozycjach. Otóż, we wspomnianej „otwartości: galerii widzialnym zdolność ewolucji jej polityki wystawienniczej, wyrażającej się zdolnością asymilowania w coraz większym stopniu różnorodnych zagadnień sztuki, które składają się na jej aktualne oblicze.

Oficjalną datą powstania „Jaszczurowej Galerii Fotografii” jest styczeń 1978 roku¹, ale u źródeł jej istnienia są dokonania „Grupy Twórczej SEM”, która powstała w grudniu 1976, a w której skład wchodził: Zbigniew Bzdak, Stanisław Kulawiak i Adam Niemczak². Jeśli wierzyć drukom, z grupy występuje Adam Niemczak, a pojawiają się nazwiska Jerzego Ochońskiego, Krzysztofa Wolskiego i Adama Rzepeckiego. Grupa bardzo intensywnie działa w nurcie „aleatoryczno-ludycznym” sztuki-fotografii; w pewnym momencie, na początku roku 1979, staje się właściwie krajowym „centrum” – „Fotografii aktywnej”, jak określił ją Bolesław Stachow, czy też „Fotografii ekspansywnej”, by posłużyć się przyjętym określeniem Jerzego Olka. Kres tych działań następuje podczas odbytego w końcu maja 1979 roku „Forum Fotografii Ekspansywnej”, którego organizatorem była „Jaszczurowa Galeria Fotografii”. Efekty ucieczki od „dzieła” (przedmiotu materialnego) w kierunku szeroko pojętych „działań” stawały się coraz bardziej absurdałne, mimo zapewnień Jerzego Olka, iż „*przedstawiciele nowej generacji zrozumieli (...) aż nadto wyraźnie, iż jedyną szansą ucieczki od artystowskiego estetyzmu produkcji salonowych fotografów i akademickiej martwoty galanterijnych prezentacji jest ideowo-artystyczny radykalizm*”³. W zamiarze autorów fotografia miała „spotkać się z życiem”, tymczasem „życie” w każdym przypadku okazywało się po prostu bogatsze i pełniejsze o znaczące wydarzenia i sensy zawartej w nich głębokiej wymowy.

Do maja 1979 roku galeria była firmowana przez „Grupę Twórczą SEM” i do momentu otwarcia „Forum Fotografii Ekspansywnej” odbyło się tu 25 wystaw o bardzo różnej randze,

¹ „Jaszczurowa Galeria Fotografii” – wypowiedź Adama Rzepeckiego, w: „Jaszczurowy Laur 1971-1979”, SZSP – Studenckie Centrum Kultury, Kraków 1980, s. 186-188.

² „Grupa Twórcza SEM”, Magazyn Studencki, styczeń 1978 r. Kraków. (Akcje i wystawy SEM-u: „Akcja próbna”, grudzień 1976. - „Akcja próbna”, luty 1977. - „Bystrzyca ‘77”, kwiecień 1977. - „Akcja stołówka”, kwiecień 1977. - „Akcja ślady”, lipiec 1977).

³ Wg zaproszenia na „Forum Fotografii Ekspansywnej”, druk pow. Kraków, 8 stycznia 1979.

orientacji ideowo-artystycznej i znaczeniu⁴. Większość z tych pokazów ograniczała się do wystaw reporterskich „fotografii faktu”, albo związana była z nurtem „fotografii socjologicznej”, poza tym prezentowano dokumentacje różnorodnych „działań fotograficznych” w rodzaju wystawy „Plener fotograficzny – Bałtów ‘79”.

Rok 1980 przynosi zmianę profilu galerii – staje się ona „galerią autorską” Adama Rzepeckiego. Początek tych przemian przynosi „I Spotkanie Starych Znajomych” w Darłowie we wrześniu 1979 roku, kiedy Adam Rzepecki przystępuje do grupy twórczej „Łódź Kaliska g.t”, w której pracują: Marek Janiak, Jerzy Koba, Andrzej Kwietniewski, [s. 34:] Andrzej Wielogórski, Andrzej Świetlik. Tym samym, obok istniejącego nieprzerwanie „nurtu socjologicznego”, w galerii pojawiają się ekspozycje mieszczące się w nurcie określanym przez Adama Rzepeckiego jako „świat fotograficznego obrazu”. Odzwierciedlać ma on zainteresowania fotografią analityczną i „refleksją o fotografii” zarówno ze strony artystów, jak i teoretyków sztuki i krytyków⁵. Omówieniu tego zagadnienia służyło seminarium (Krościenko, 20-23 marca 1980) pt. „II Spotkanie Starych Znajomych – Kołogóry ‘80”, zakończone sesją teoretyczną „Fotografia jako możliwy widok rzeczywistości”, jaka miała miejsce w galerii 24 marca 1980 roku⁶.

Za krótki to jednak okres, by dokonywać podsumowań i ocen działalności „Jaszczurowej Galerii Fotografii”. Dostępny materiał dokumentacyjny i informacyjny (katalogi, druki itp.) jest w każdym razie świadectwem drogi, jaką przebyli animatorzy galerii, aby znaleźć się obecnie w punkcie bodaj najważniejszym: w centrum zagadnień i problemów „filozofii sztuki”. Myślę, że teraz, gdy zamknął się pierwszy okres galerii, okres „szamotaniny” i prób samookreślenia na mapie współczesnych działań artystycznych, przyjdzie kolej na to „najważniejsze” dla galerii. Sądzę też, że są powody, by spodziewać się, że galeria Adama Rzepeckiego, uczestnicząc w owej grze o kształt sztuki lat osiemdziesiątych, również odegra w niej liczącą się rolę.

⁴ Od stycznia 1978 do maja 1979 roku w galerii wystawiali: Grupa GEN, Andrzej Brzeziński, Janusz Leśniak, Grupa Twórcza GT, Tomasz H. Keiser, Serge Sachno, Krzysztof Jakubowski, Stanisław Wasilewski, Jerzy Olek, Jerzy Fedak, „Debiuty ‘78” (J. Ochoński, M. Pawłowski, M. Plewiński, A. Rzepecki), Grupa SEM, Marek Janiak, Zdzisław Pacholski, Andrzej Świetlik, Zbigniew Jeż, Marek Gardulski, Alek Figura, Andrzej Borys, „Debiuty ‘79”)

⁵ W 1980 roku w galerii wystawiali: w nurcie „socjologicznym”: Anna Musiałówna, Andrzej Borys, Mariusz Hermanowicz, Maciej Osiecki, Stanisław Kulawiak; w nurcie „poszukującym”: Forum Fotografii Ekspansywnej, 5x5 (Janiak, Koba, Pacholski, Świetlik, Tomczyk), Andrzej Baranowski, Adam Rzepecki, Plener Fotograficzny Bałtów ‘79 (Borys, Janiak, Myśliwiec, Koba, Rzepecki, Świetlik, Wielogórski), „Poznanie świata” – Grupa Łódź Kaliska g.t., Andrzej Kwietniewski.

⁶ „Fotografia jako możliwy widok rzeczywistości – „Jaszczurowa Galeria Fotografii”, stron 28. Kraków 1980, druk powielony.